

PÄIVI HIETANEN

Syöpätautien dosentti, psykoterapeutti
Lääketieteellinen päätoimittaja, Suomen Lääkärilehti

PERSONOMIIKKA VAIKUTTAA lääkehoidon onnistumiseen

Lääketieteen kehitystä visioidessa pääsee monesti unohtumaan, että ihmiset eivät ole vain biologisia olentoja. Ihmisen persoonallisuus, arvot ja psyykkiset voimavarat vaikuttavat yhtä paljon sairastamiseen ja lääkehoidon onnistumiseen kuin kasvaimen biologia. Hoidon onnistuminen riippuu siitä, kuinka hyvin nämä eri tekijät pystytään ottamaan hoitojärjestelmässä huomioon.

Perustutkimus kehittää lääketiedettä yhä täsmällisemmäksi tieteenalaksi. Ei ole epäilystä siitä, että farmakogenomiikka, proteomiikka, metabolomiikka ja epigenetiikka auttavat tulevaisuudessa kohdentamaan syövän lääkehoitoa yhä yksilöllisemmin. Mahdollisuudet tuntuvat lähes rajattomilta. Toisinaan kuitenkin unohtuu, että myös potilaan persoonallisilla ominaisuuksilla, personomiikalla, on oma merkityksensä lääkehoidon onnistumisessa.

Ihmisen elämänhalu on luontaisesti voimakas, ja tietoisuus henkeä uhkaavasta sairaudesta tuo elämään epävarmuuden. Erityisesti avainkohtiin, kuten sairauden toteamiseen, seurantaan siirtymiseen, sairauden uusimiseen ja kuoleman lähestymiseen liittyy usein ahdistusta ja masennusta. Ne ovat normaaleja tunteita mutta raskaita kantaa. Niiden kanssa kamppailtaessa ihmisen rationaalinen ajattelu ei ole vahvimmillaan.

Hallinnan tunnetta tavoitellaan monin tavoin. Toiselle on luontaista mielensisäinen työ, pohdiskelu ja sureminen, toiselle toimeen tarttuminen. Potilaat haluavat osallistua hyvinvointinsa ylläpitämiseen aiempaa enemmän. Moni kysyy: mitä voin tehdä itse voittaakseni sairauden?

Potilaiden tiedon tarpeet kasvavat

Potilaiden tiedon tarpeet ovat hyvin yksilöllisiä. Monille riittää empaattinen ja kiinnostunut lääkäri, joka kertoo selkeästi oman näkemyksensä. Yhä useammin tapaamme kuitenkin niitä potilaita, jotka odottavat enemmän. He edellyttävät numerotietoa hoidon todennäköisistä hyödyistä ja haitoista.

Osalle, esimerkiksi rahoituksen asiantuntijoille ja tutkijoille, riskianalyysit ovat tutumpia kuin monille lääkäreille. "Minun mielestäni" -perustelu ei riitä. Tiedon

Potilaan luottamus on syövän lääkehoidon onnistumisen lähtökohta.

käsitleminen yhdessä kertoo potilaalle, että häntä arvostetaan tasavertaisena kumppanina.

Lääkärin tunnetaidot herättävät luottamusta

Hoitavilta lääkäreiltä edellytetään kasvaimen ominaisuuksien ja monimutkaisten lääkehoitojen tuntemista. Hyvään ammattitaitoon kuuluu sen lisäksi kyky kertoa sairaudesta ja hoidoista potilaalle ymmärrettävästi. Sekään ei kuitenkaan riitä, vaan tarvitaan myös tunnetaitoja, kykyä kuunnella ja herättää luottamusta. Sen syntymiseen vaikuttavat hoitavien henkilöiden vuorovaikutustaidot, potilaan persoonallisuus ja hoitojärjestelmän toimivuus.

Potilaan luottamus on syövän lääkehoidon onnistumisen lähtökohta. Potilaan kokema luottamus tai sen puute vaikuttaa hoitoon sitoutumiseen ja toisaalta taipumukseen hakea apua erilaisista täydentävistä tai vaihtoehdoista hoitomuodoista.

Takaisin luontoon?

Hurjaa vauhtia teknistyvän maailman vastapainoksi romantisoitu "takaisin luontoon" -liike on saanut merkittävän aseman monen ihmisen arvomaailmassa. Monet kokevat, että erilaiset luontaistuotteet ovat pehmeämpiä vaihtoehtoja kuin paljon haittavaikutuksia aiheuttavat, teknisiltä tuntuvat hoitokeinot. Useimmat eivät kuitenkaan tohdi hylätä perinteisiä syövänhoitoja vaan täydentävät niitä erilaisilla itse valitsemillaan hoidoilla.

Vaihtoehdot vaihtelevat joogasta ja hivenaineista eteläamerikkalaiseen tikkuihin, magneettirannekkeisiin ja superfoodiin. Monet näistä ovat harmittomia tai kor-

keintaan kukkaroa kurittavia, mutta osa voi aiheuttaa ongelmia syöpäspesifiin hoitoihin yhdistettynä. Koululääketieteen arvojen mukaan toimivissa lääkäreissä ne herättävät monenlaisia tunteita. Eikö potilas luota minuun? Miksi hän antaa huijareiden viedä rahansa?

Personomiikan rooli hoitojärjestelmässä

Syöpäpotilaita hoitavissa yksiköissä suhtaudutaan yleensä maltillisesti siihen, että potilaat etsivät erilaisia vaihtoehtoisia tai täydentäviä hoitoja. Onkin hyvä muistaa, että potilailla on vastaansanomaton oikeus määrätä omasta ruumiistaan ja rahankäytöstään. Ymmärtämätön asennoituminen ei auta ketään. Enemmän syyttävän sormen sopii osoittaa niitä, joiden motiivit huonosti tutkittujen hoitojen myymiseen saattavat olla kyseenalaiset.

Maailma ei kuitenkaan ole mustavalkoinen. On hyvä pohtia sitä, mitkä tekijät nyky lääketieteessä ja hoitojärjestelmässä altistavat potilaita hakemaan apua muilta tahoilta. Tutkimustiedon mukaan vakavasti sairaalle on tärkeintä turvallisuuden tunne. Hoitojärjestelmältä on oikeus odottaa inhimillisyyttä, henkilökohtaisuutta, tavoitettavuutta ja hoitosuhteiden jatkuvuutta. Voisiko hoidon kehittämisen ykkösprioriteetti ollakin potilaan turvallisuuden tunteen lisääminen? ■

Kirjallisuutta

Faller H, ym. *Effects of psycho-oncologic interventions on emotional distress and quality of life in adult patients with cancer: systematic review and meta-analysis.* JCO 2013; 31: 782.

Penttinen H. *Effect of exercise on breast cancer patient's quality of life.* Helsinki: Helsinki University Printing House 2013.

Salander P, ym. *Severely diseased lung cancer patients narrate the importance of being included in a helping relationship.* Lung Cancer 2005; 50: 155.

Ziegelstein RC. *Personomics.* JAMA Intern Med 2015; 175: 888–9.